

Nr 12.

Ankom till riksdagens kansli den 3 maj 1918 kl. 4 e. m.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 12, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till motarbetande av ungdomens förvildning.

I en inom andra kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 290, har herr *Welin* hemställt, »att riksdagen ville besluta att till Kungl. Maj:t ingå med anhållan, att Kungl. Maj:t behagade verkställa utredning angående lämpliga åtgärder att motarbeta den allt starkare framträdande förvildningen bland ungdomen, såsom inrättandet av skolkarehem, upphävandet av 48 § i folkskolestadgan, barnavårdsnämndernas reformering, införande av obligatoriska föräldramöten, understöd åt anstalter som taga hand om ungdom, en kraftig utveckling av skyddsuppfostningsanstalterna jämte annat, som kan befordra ändamålet, samt vidtaga och eventuellt för riksdagen framlägga förslag till de åtgärder, vartill utredningen kan föranleda».

Motionen.

Med avseende på motiveringen tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet, som vid behandlingen av ifrågavarande motion ansett det vara lämpligt att inhämta yttrande i ämnet av kungl. folkskoleöverstyrelsen, har, efter därom hos vederbörande statsråd gjord framställning, av nämnda myndighet fått mottaga det utlåtande, som återgives i bilaga.

Det i förevarande motion avhandlade spörsmål hör otvivelaktigt till dem, som i särskild grad äro värda statsmakternas beaktande. Klagomålen över en bland den uppväxande ungdomen alltmer tilltagande sedlig urartning ha på senare tider blivit allt högljuddare, och om också icke fullt

Utskottet.

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 13 saml. 2 avd. 11 häft. (Nr 12.)

tillräckligt materiel föreligger för ett ingående bedömande av ungdomsförvildningens verkliga utbredning och orsakerna härtill, borde erfarenheten giva vid handen, att nämnda klagomål icke sakna grund. Såsom folkskoleöverstyrelsen med stöd av insamlade uppgifter framhåller, »synes man nödgas konstatera, att ungdomskriminaliteten under de senaste åren betydligt stegrats».

Under sådana förhållanden föreligger givetvis en uppgift från det allmännas sida att vidtaga åtgärder, som kunna bidra att hämma ungdomsbrottsligheten. Och denna uppgift kan anses ha blivit desto mera trängande, som kristiden och därmed samhörande företeelser onekligen alltjämt äro av natur att befordra de tendenser till stegrad brottslighet bland ungdomen, som kunnat iakttagas.

Emellertid framgår av folkskoleöverstyrelsens här bilagda yttrande, i vilket utskottet för sin del i alla delar kan instämma, att det stora flertalet av de åtgärder, som i motionen påyrkas, redan gjorts till föremål för omprövning av offentliga myndigheter eller särskilt tillkallade sakkunniga. Detta gäller ifråga om åtgärder både av pedagogisk och social natur, som kunna tänkas ifrågakomma för motarbetande av ungdomens förvildning. Under sådana förhållanden synes icke utskottet skäl föreligga att nu förorda en allmän utredning av ifrågavarande ärende i hela dess omfattning, och detta desto mindre, som det torde kunna befaras, att vidtagandet av de åtgärder, som kunna bli en följd av de pågående specialutredningarna, därigenom skulle kunna komma att fördröjas och därmed även frågans lösning i det hela förhalas.

Med anledning av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon kammarrens åtgärd föranleda.

Stockholm den 25 april 1918.

På utskottets vägnar:

E. MOBERGER.

Närvarande vid ärendets slutbehandling inom utskottet: herrar *Moberger, Sjögren, Sandberg, Hansson* i Mora-Noret, *Billqvist, Fast, Sundling, Andersson* i Eliantorp, *Schill* och *Svedberg*.

*Bilaga.***Yttrande av folkskolöverstyrelsen.**

I en inom riksdagens andra kammare väckt motion har herr S. Welin hemställt om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till motarbetande av ungdomens förvildning. Sedan genom nådig remiss folkskolöverstyrelsens yttrande häröfver infordrats, får överstyrelsen anföra följande.

För att i den mån, tiden kunnat medgiva, införskaffa material till den föreliggande frågans belysning har överstyrelsen inhämtat yttranden i ämnet från statens folkskolinspektörer, de kommunala folkskolinspektörerna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping och Gävle samt från Skyddsvärnet, Centralförbundet för socialt arbete och Svenska fattigvårdsförbundet. Då det under den tid, som stått överstyrelsen till buds för ifrågavarande omfattande och betydelsefulla spörsmåls prövning, icke varit möjligt att medhinnå någon mera ingående bearbetning av det genom berörda yttranden införskaffade materialet eller att från annat håll inhämta ytterligare upplysningar i ämnet, får överstyrelsen härmed överlämna de inkomna yttrandena och för egen del anföra följande.

Den fråga, som först framställer sig, är den, huruvida någon stegrad brottslighet eller, såsom motionären uttrycker det, förvildning bland ungdomen kan anses konstaterad. Att rörande ett spörsmål av sådan art grunda ett omdöme blott på mera subjektiva iakttagelser är givetvis vanskligt och kan lätteligen medföra förhastade och oriktiga slutsatser. Några fullständiga och tillförlitliga statistiska uppgifter till frågans belysning torde knappast vara att tillgå. Dessutom ha i vissa av de inkomna yttrandena erinrats om en del förhållanden, som måste beaktas, därest frågan skall kunna rätt bedömas. Sålunda framhålles av Svenska fattigvårdsförbundets styrelse, att penningvårdets fall medfört, att gränsen mellan de straffrättsliga begreppen snatteri och stöld helt och hållet förskjutits och att denna omständighet utgör den huvudsakliga anledningen till den starka tillväxten av antalet för stöld straffade personer. Detta förhållande har ock föranlett framställning från Kungl. Maj:t till riksdagen om fördubbling av det penningbelopp, som konstituerar gränsen mellan sagda båda begrepp. Det torde i sammanhang härmed även böra erinras, att den allmänna uppfattningen av vad som är att beteckna såsom förvildning hos ungdomen ganska hastigt skiftar samt att tvivel utan kraven på ungdomens uppförande åtminstone i vissa avseenden numera ställas väsentligt högre än exempelvis för några tiotal år sedan. Förbises må ej heller, att den allt mera kännbara bristen på livsförmödenheter av alla slag, icke minst socker, mången gång ställer de unga inför frestelser, som lätteligen bliva deras ännu mindre befästa sinnen övermäktiga, och så föranleder brott mot äganderätten, vilka rättvisligen icke kunna betecknas såsom utslag av en verklig förvildning.

Även med beaktande av dylika förhållanden synes man dock nödgas konstatera, att ungdomskriminaliteten under de senaste åren betydligt stegrats. Utom de siffror, som motionären anført, kunna i detta hänseende åberopas uppgifter av »Skyddsvärnet» om antalet förundersökningar under åren 1915, 1916 och 1917, som visa, att ökningen av antalet unga förbrytare börjat taga starkare fart under

år 1916 samt fortgått med betydande stegring under år 1917, vidare statistik över barnavårdsnämndens i Malmö verksamhet samt uppgifter från Hålsingborg och Västerås utvisande, att antalet lagförda minderåriga fördubblats sedan 1913. De överklagade missförhållandena yttra sig företrädesvis i stöldförseelser samt i osund njutnings- och nöjeslystnad, förakt för föräldrar och myndigheter samt sexuella förvillelser. Emellertid framhålles på åtskilliga håll, att om man icke hade att räkna med den för närvarande rådande stöldepidemien, statistiken ingalunda skulle vara så nedslående och att företeelserna i de större städerna icke få generaliseras till att gälla hela landet, särskilt den rena landsbygden, som med undantag av trakter i närheten av industriorter synes vara tämligen oberörd av de ifrågavarande missförhållandena. Klart är också och torde knappast behöva betonas, att även i de samhällen, där den växande kriminaliteten bland ungdomen företrädesvis gjort sig gällande, det alltså är fråga om mer eller mindre talrika undantagsfall och att dessa ingalunda få läggas till grund för allmänna omdömen om dessa samhällens ungdom i det hela.

Den närmaste orsaken till de anmärkta bristerna torde vara att söka i missförhållanden på det ekonomiska och sociala området, i vissa hänseenden sammanhängande med näringslivets fortgående industrialisering och nu ytterligare skärpta av den rådande kristidens ekonomiskt och moraliskt abnorma förhållanden.

Bland omständigheter, som härvidlag öva inverkan, må erinras om hurusom föräldrarnas förvärvsarbete utanför hemmet, särskilt då båda föräldrarna måste ägna sig däråt, mången gång hindrar dem att ägna nödig omsorg och vård åt barnen, och det även i sådana fall, då föräldrarna äro medvetna om sina förpliktelser mot barnen och redligt sträva att efter bästa förmåga söka fylla dem. De tränga bostäder, varmed den kroppsarbetande befolkningen flerstädes och isynnerhet i storstäderna ofta måste åtnöjas, göra, att många barn måste leva under fördärvliga inflytelser icke blott i hygieniskt utan ock i moraliskt hänseende i följd av nödtvungen samvaro med personer av mindre föredömlig beskaffenhet, och vistelsen på gatan, där barnen ofta nödgas söka en tillflykt, är ingalunda mera gynnsam för deras moraliska utveckling. Därjämte inverka ett osunt nöjesliv samt upphetsande och moraliskt undermåliga tryckalster, som mångenstädes spridas, att nedbryta de sedliga grundsatser, som bibringats barnen. Den framgång, som tiggeriet i så många fall har, demoraliserar barnen, fostrar dem till lögn och leder dem till snatteri och stöld av penningar och sådant, som kan omsättas i penningar.

Den motverkan, som skulle utgå från skolan, försvagas i många fall av organisatoriska brister hos skolväsendet, brist på kompetenta lärarkrafter, dålig skolgång och för tidig avgång från skolan. Det är icke mycket att undra på, om ungdomen med de mångahanda dåliga inflytelser, som möta den, ej sällan giver vika för lusten att tillfredsställa icke blott behov utan ock lystrader och icke bliver så nogräknad om medlen för att åtkomma mat och kläder samt penningar till dansnöjen, biografbesök, karameller, cigaretter m. m.

Fortgången på den sluttande banan befordras av den omkastning av de moraliska begreppen, som alstrats av kristiden. Att undandraga sig det förmynderskap, som samhället söker utöva genom de olika slagen av restriktioner, anses av mången icke för något orätt, och de triumfer, som vinningslystnad och förvärvsbegär firat, giva anledning till försök att utan bekymmer om medlens halt vinna liknande framgångar.

De missförhållanden, varom här är fråga, torde icke kunna avlägsnas genom

radikala åtgärder av yttre slag utan måste komma såsom frukt av en organisk utveckling. Emellertid kunna desamma motverkas även genom direkta åtgärder. Dessa äro av två huvudslag. Det ena avser att förebygga ungdomens oarter genom att stärka och förnya kraften hos de båda organ, som stå till samhällets tjänst för det uppväxande släktets fostran, nämligen hemmet och skolan. Det andra slaget av åtgärder avser att tillrättaföra den ungdom, som på ett eller annat sätt kommit på avvägar.

Med avseende på det förstnämnda slaget av åtgärder torde böra erinras därom, att samverkan mellan hem och skola förutsättes såsom villkor för att uppfostran skall fylla sin uppgift och att i följd därav allt, som stärker det ena av dessa båda organ, även tjänar till stärkande av det andra.

Hemmen böra alltså erhålla det understöd, som samhället kan meddela för barnens fostran genom förbättring av skolväsendet särskilt i sådana stycken, som kunna bidraga att stärka hemmen, t. ex. skolköksundervisning, och genom kontroll över de inflytanden, som möta barnen utanför hemmen, t. ex. ungdomens nöjesliv, biografer, lump- och skrothandel, tobakshandel och dylikt. Hit höra även kraftiga åtgärder mot barntiggeriet och okontrollerat uteliv av barnen i synnerhet under sena aftontimmar. Arbetsstugorna torde i detta hänseende hava en viktig uppgift att fylla i städer och industrisamhällen. För utövande av påverkan på föräldrarnas ansvarskänsla i förhållande till barnen hava »föräldramöten» befunnits vara ett gott medel, och motionären har föreslagit, att sådana möten mellan föräldrar och skolans målsmän skulle föreskrivas såsom obligatoriska. Utan att förneka föräldramötens nytta måste man dock medgiva, att obligatoriskt anordnande av sådana näppeligen torde medföra någon fördel, då deltagandet från föräldrarnas sida ej kan vara annat än frivilligt och de föräldrar, som hava särskilt skuld i barnens förvildning, säkerligen skulle hålla sig borta.

Den stora andel, som skolan i våra dagar måste taga i ungdomens fostran, skärper nödvändigheten av att stärka skolans inflytande på barnen. Införande av full lästid i små- och folkskolor, skoltidens utsträckning till 7 år i dessa skolor, föreskrift om obligatorisk skolgång i praktiska ungdomsskolor för den ungdom, som avgått från folkskolan och icke erhåller undervisning i andra läroanstalter, samt sådan anordning av skolans verksamhet, att den icke blott befordrar intellektuell utveckling utan framför allt lägger grund för utbildning av sedlig karaktär, torde vara åtgärder, som härvid böra förekomma. Ett upphävande av § 48 mom. 1 i folkskolestadgan, som av motionären ifrågasatts, skulle hava betydelse förnämligast för genomförande av en för alla barn i folkskolan så vitt möjligt likvärdig skolbildning. Då emellertid samma § torde inom den närmaste tiden komma att av annan anledning undergå omarbetning, torde ifrågavarande spörsmål böra i sammanhang därmed upptagas. Upprätthållande av ordentlig skolgång är ett av de viktigaste villkoren för effektiviteten av skolans inflytande, och kraftiga åtgärder torde böra vidtagas för detta syfte. Huruvida inrättandet av särskilda skolkarehem i enlighet med motionärens förslag är erforderligt, därom hava skilda meningar uttalats. I varje fall torde böra fasthållas, att då skolkningen, såsom ofta är händelsen, beror på vanart eller sedlig vanvård, skolkande barn av sådan art böra omhändertagas av barnavårdsnämnden. I de fall, då skolförsummelser bero på föräldrarnas fattigdom, böra kraftiga understöd för barnens skolgång meddelas, dock helst icke av kommunens fattigvård, såsom i § 49 av folkskolestadgan bestämmes, utan genom barnavårdsnämnden. Då tredska från föräldrarnas sida

är anledning till brister i fullgörande av skolgångsskyldigheten, synas mera snabbt verkande åtgärder däremot än de, som angivas i § 51 av folkskolestadgan, vara behöfliga, varför en ändring av paragrafen är önskvärd.

Den svenska barnavårdslagstiftningen torde kunna anses för sin tid hava varit och ännu i åtskilliga hänseenden vara ändamålsenlig. Numera synes den dock vara i behov av komplettering, varjämte kraftigare åtgärder för att möjliggöra dess tillämpning krävas. I förra hänseendet framhålles från olika håll önskvärdheten av enhetlig organisation och centralisering av barnavårdsarbetet under gemensam överledning och statskontroll samt utsträckning av barnavårdsnämndernas befogenhet att gälla även åldern 15—18 år. I det andra hänseendet har påyrkats större anslag åt barnkrubbor, barnhem och skyddshem och större självständighet för barnavårdsnämnderna, varjämte från alla håll betonas, att ett större antal skyddshem erfordras. För tillrättaförande av vanartad ungdom över 15-årsåldern står för närvarande intet annat hjälpmedel till buds än tvångsuppföstringslagen, men dess effektivitet motverkas av den omständigheten, att den nuvarande tvångsuppföstringsanstalten är överfylld och icke kan mottaga flera minderåriga förbrytare. Ytterligare en tvångsuppföstringsanstalt har därför ansetts erforderlig. Behovet av en särskild anstalt för mottagande av mera svårartade element (ligaledare) har framhållits. Motionären har satt i fråga, att barnavårdsnämnderna beträffande vanartad ungdom av förevarande ålder skulle erhålla en uppgift, likartad med de amerikanska barndomstolarnas. Å andra sidan har emellertid uttalats, att åtgärder snarare äro erforderliga för skyddshemsuppföstran än för tvångsanstaltsuppföstran beträffande ifrågavarande ungdom, varför en förening av barnavårds- och domstolsmetoden rekommenderats i enlighet med professor Thyréns förslag i »förarbeten till strafflagsreform».

Vad så angår motionärens hemställan, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om en utredning angående lämpliga åtgärder att motarbeta förvildningen bland ungdomen, bör ihäggkommas, att ett stort antal av de åtgärder, som synas kunna ifrågakomma, redan är eller varit föremål för vederbörlig ämbetsåtgärd eller för av Kungl. Maj:t föranstaltad utredning. Beträffande folkskoleväsendet bör sålunda erinras, att folkskolöverstyrelsen jämlikt Kungl. Maj:ts uppdrag för närvarande har under utarbetning ny moralplan för undervisningen i folk- och småskolor samt förbereder en omarbetning av folkskolestadgan. Det är alltså att hoppas, att snart nog nya bestämmelser skola kunna komma till stånd, varigenom såväl skolans organisation som hennes undervisning och arbete i övrigt skola främjas. Vidare har Kungl. Maj:t genom beslut den 29 juni och 17 augusti 1917 uppdragit åt överstyrelsen att verkställa utredning efter samråd med särskilt tillkallade sakkunniga angående vissa åtgärder för folkundervisningens befrämjande, en utredning, med vilken överstyrelsen för närvarande är sysselsatt. Ytterligare må erinras, hurusom Kungl. Maj:t, efter förutgången utredning, därvid även överstyrelsen haft tillfälle att i sin mån medverka, förelagt innevarande års riksdag förslag angående upprättande av praktiska ungdomsskolor, ett förslag, vars förverkligande tvevelsutan skall komma att i hög grad motverka sedliga förirringar hos den ungdom, som lämnat den egentliga folkskolan.

En utredning, som står i samband med ifrågasatta pedagogiska åtgärder för motarbetande av ungdomens förvildning, har av Kungl. Maj:t genom beslut den 30 oktober 1917 överlämnats åt av chefen för kungl. ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga, åt vilka uppdragits att avgiva förslag dels rörande omlägg-

ning av upplysnings- och undervisningsverksamheten för nykterhetens främjande, dels ock angående åtgärder för motarbetande av missbruk av tobak och kaffe.

Vad angår åtgärder till beredande av skydd åt ungdomen mot i sedligt hänseende skadliga inflytelser, kan erinras, att Kungl. Maj:t förelagt årets riksdag förslag till förordning angående handel med vissa begagnade föremål m. m. I anledning av en skrivelse, varigenom Stockholms folkskoledirektion påkallat folkskolöverstyrelsens uppmärksamhet för eventuella åtgärder mot missförhållanden i uppfostringshänseende, som uppkommit genom biografväsendets utveckling, har överstyrelsen inhämtat yttranden i ämnet såväl av de ecklesiastika konsistorierna och av statens folkskolinspektörer som av ett antal kommunala myndigheter och inspektörer samt lärare och lärareföreningar vid de läroanstalter, som äro ställda under överstyrelsens inseende, i synnerhet läroanstalter i städer och andra orter, där biografväsendet är i särskild grad utvecklat. Efter bearbetning av de inkomna yttrandena har överstyrelsen företagit ärendet till närmare behandling.

Ett flertal av de frågor, som utgöra föremål för motionärens förslag, hava behandlats eller äro under behandling av den av Kungl. Maj:t den 21 juni 1907 tillsatta fattigvårdslagstiftningskommittén. Denna kommitté har tidigare avgivit betänkande dels rörande behandling av alkoholister, dels om fattigvårdslagstiftningen, dels angående minderåriga förbrytare och har under förflutet år fortsatt behandlingen av till densamma remitterade frågor om revision av lagen om fosterbarns vård och av lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn och därmed sammanhängande stadganden.

I närmaste samband med bemälda kommittéarbete står ett beslut av innevarande års riksdag, enligt vilket riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t med anledning av i första kammaren väckt motion anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om att i samband med nu pågående omarbetning av vissa barnavårdslagar en utsträckning av samhällets barnavård även till andra områden av barnavård än dem, som beröras av dessa lagar, måtte tagas under omprövning och att därvid särskilt måtte undersökas möjligheten av att inom varje kommun alla samhällets vårdande, understödjande, kontrollerande och upplysande barnavårdsuppgifter i görligaste mån sammanföras till enhetlig handläggning.

För utredning rörande de mindre bemedlade klassernas bostadsförhållanden hava av statsrådet och chefen för civildepartementet jämlikt bemyndigande den 19 januari 1912 tillkallats sakkunniga, vilkas arbete alltjämt pågår.

En fråga, som icke kommit till behandling av någon av de i det föregående nämnda igångsatta eller förestående utredningarna, är den för den vanartade ungdomens tillrättaförande synnerligen betydelsefulla frågan om åstadkommande av ett tillräckligt antal skyddshem. Det har i fråga därom framhållits såsom önskvärt, att upprättandet av nödigt antal skyddshem bleve obligatoriskt för landstingen och stadfullmäktige i de städer, som ej deltaga i landsting, att statsbidrag måtte lämnas till upprättande av skyddshem, att vederbörande erhöile anledning öka antalet platser i skyddshemmen genom förhöjning av statsbidragen till de fostrade barnen, att tillfälle bereddes till avskiljande av äldre och i högre grad vanartade barn från yngre och mindre vanartade, att åtminstone ett hem upprättades för mer eller mindre abnorma vanartade barn samt att behovet av skyddshem för flickor bättre tillgodosåges.

Dessa frågor om skyddshemsverksamhetens utveckling har folkskolöverstyrelsen för avsikt att under den närmaste framtiden företaga till utredning, och

överstyrelsen skall, vad på den ankommer, göra sitt bästa för att förslag i detta avseende må kunna så skyndsamt som möjligt framläggas.

Då alltså det stora flertalet av de frågor, som berörts i föreliggande motion, antingen redan äro behandlade eller komma att under den närmaste framtiden behandlas av ämbetsmyndigheter eller av särskilda sakkunniga, som därtill erhållit Kungl. Maj:ts uppdrag, synes det kunna befaras, att om nu därjämte en allmän utredning av spörsmålet i hela dess omfattning skulle igångsättas, detta skulle kunna vara ägnat att fördröja vidtagandet av de åtgärder, som kunna bli en följd av de pågående specialutredningarna, och därmed förhåla frågans lösning i det hela.

Stockholm den 17 april 1918.

K. E. SANDBERG.

C. O. Arcadius.

Sam. Henning.
